

REFERAT

Politikersamtalet 18 jan

Nedanstående är ett referat från Bengt Randers ljudupptagning.
Se <http://www.asposverige.se/2014/01/fran-nar-larmen-tystnar/>.

Texten är en sammanställning av

Kerstin Lönngren, Elisabeth Lundqvist och Kalle Petré.

Början är (i princip) exakt avskrift, där politikerna börjar prata blir det referat.

Det kan hända, att allt inte stämmer helt, men det allmänna intrycket stämmer.

Den som vill får gärna korrigera. Det exakta innehållet finns på ljudupptagningen.

De frågor vi skriftligt ställt för 18 januari finns infällda.

Öppning	1
Hur ska vi göra omställningen?	2
Tema 1: Våra egentliga utsläpp	5
❖ Elias scenario	10
Tema 2: Kriskommission och beredskap	10
❖ Grand Panthers strömning	12
Tema 3: 80 % av unga har klimatångest	12
Avslutning	13

ÖPPNING

Elisabeth Lundqvist, Visionsgruppen

Jag heter Elisabeth Lundqvist och är väldigt aktiv inom Klimataktion. Vi har startat en visionsgrupp där, som har ordnat den här dagen ihop med många andra miljöorganisationer. Vi är 19 stycken här idag. Och det är med ett varmt hjärta jag vill hälsa er välkomna. Det var så nervöst att veta: Hur många kommer? Får vi problem att vi inte får plats? Har ni plats? [Publiken: Ja.]

Bra. Det här är en final på en serie seminarier, som pågått under 2013 på Abf med olika visioner. Och den bör bortsätta under 2014 också. Så ha koll på VisionEttKlot.se och på Klimataktions hemsida och på Abf's hemsida, som vi samarbetar med, så får ni se 2014's olika seminarier. Vi kallar den serien för "När larmen tystnar..." och vi vill ju gärna att de tystnar, men inte på grund av att det är för sent, utan på grund av att vi börjar en omställning, som är väldigt angelägen. Och att vi idag har samlat på oss kunskaper och att vi kan hitta en gemensam väg för att vi kan ha en hållbar värld, där man utgår från att vi faktiskt bara har ett jordklot. Och då menar jag, att vi verkligen utgår från det, inte bara här uppe i huvudet utan förstår, vi måste öka vår förståelse för det. Vi lever i en orolig värld, och larmen duggar ju tätt. Det är bråttom. Vi söker visioner. Men vi söker också politiker, som är modiga och vågar ta det här ansvaret, som kan bli väldigt obekvämt. Och vi hoppas att vi har hittat rätt politiker.

Och jag lämnar därmed över ordet till Stina Billinger, som är hållbarhetschef på Spp, som har hand om våra pensionspengar, så att de inte hamnar i en massa skumma oljeaffärer och sånt. Stina Billinger!

STINA, moderator

Tack!

Det är fantastiskt roligt att ha fått äran att leda denna paneldebatt. Normalt sett, så är det ju oftast här som jag sitter och svettas och frågas ut av olika miljöorganisationer. Så att få stå här med all makt att leda samtalet är jättehärligt. Temat handlar alltså om hur vi ska gå från 2½, 3 jordklot (näntingsåntdär beroende på vem som räknar brukar vi landa på att vi förbrukar 2½, 3 jordklot) till 1 jordklot. Och det finns en fantastisk historia, när Svante Axelsson en gång sa (ni vet, han som är chef för Naturskyddsföreningen), han sa det här med engagemang och emfas, att vi måste gå ner till att förbruka bara ett jordklot. Och så var det nån som räckte upp handen i publiken och sa: "Men är det verkligen realistiskt?" Då tänkte

jag: Det är ändå rätt komiskt, att vi har kommit till nivå, att det helt enkelt inte uppfattas som realistiskt, att vi bara ska förbruka de resurser, som vi har. Tänk om vi förhöll oss på samma sätt till vår plånbok! För att vi ska göra detta realistiskt, så krävs det kunskaper på alla möjliga håll. Verkligen i näringslivet, kan jag säga, som är där. I allra högsta grad i finansbranchen. Där är jag till vardags, när jag inte står här. Och även bland politiken. Och kanske också hos oss medborgare, som vi faktiskt är, när vi går och lägger oss, allihopa på kvällen, så är det medborgare vi är. Så här för att upplysa oss på exakt ått minuter har vi en fantastisk herre, som heter Fredrik Moberg. Han är till vardags kommunikationsrådgivare på Stockholm Resilience Center. Han är filosofie doktor i systemekologi. Ni hör hur svårt det låter. Han är också verksamhetschef på Albaeco. Ni ska få höra honom ta oss igenom hur ser världen ut.

Fredrik Moberg från Stockholm Resilience Center beskriver vart vi är på väg.

1. Vi blir allt fler på jorden - och många har fått det bättre (Hans Rosling)
2. De tre sfärerna ekonomi, natur och människan är i obalans. Miljön får lida.
3. Vi måste skapa visioner för ett hållbart förhållande planet-människa.

Viktigt att tänka "I have a dream" och inte "I have a nightmare".

HUR SKA VI GÖRA OMSTÄLLNINGEN?

Vår fråga:

Hur ställer vi om från 3 jordklot till 1 ?

Alla politiker fick 4 strikta minuter att presentera sin politik på.

STINA

Innan jag släpper upp politikerna, så vill jag ge några snabba perspektiv. Om jag går tillbaka, jag har just haft en julhelg. Och på juldagen var jag med mina föräldrar i kyrkan, och under predikan så berättade prästen om en föreläsning, som han hade varit på, där föreläsaren hade berättat om en föreläsning, där man hade frågat svenska vuxna människor: "Tror du, att världen för dina barnbarn, när de växer upp, kommer att bli bättre än världen, som du växte upp i. Innan jag avslöjar hur det gick, så kan vi kolla här inne. Hur många här inne tror, att era barnbarn kommer att få växa upp i en bättre värld än ni själva? [Folk räcker upp händerna. De äldre trodde inte det, medan de få yngre trodde det. En minoritet på främre raderna svarade ja, övriga nej.(?)] Här framme var det mer positivt än där bak. Sex procent av svenska vuxna tror att barnbarnen kommer att få växa upp mer positivt. Prästerna som var i det där rummet under den där föreläsningen, där var det 25 procent. Så de var mer positiva än andra. Och jag vill ge er tre skäl till att jag är övertygad om att det faktiskt kommer att bli bättre.

1) Och jag går tillbaka till hur det var, när jag var barn. 1990 så tog mina föräldrar mej med till Globen för att lyssna på en man, som jag när jag var barn trodde hette Free Nelson Mandela. Det var ju så vi sjöng. Sen lärde jag mej, att han hette Nelson Mandela och jag förstod också, att det var närmast ett under, att han var fri. Därför att de flesta hade inte trott, att man hade fått åka 1990 till Globen och se honom fri, och se den utveckling där apartheid störtades.

2) På samma sätt så växte jag upp med en mamma som är präst och lärde mig ganska tidigt, att det finns folk, som inte tycker, att hon skulle få vara kvinnlig präst. Jag lärde mig om Margit Sahlin, som var Sveriges första kvinnliga präst. Och så tänkte jag, att det är väl ändå bra, att kvinnor får vara präster. Precis som man som ung tjej lär sig om saker som man inte får göra, kommer att få göra, på alla sätt som man inte får vara. Men så tänkte jag, att biskop, det kommer vi aldrig att få se. Och nu vet ni hur det ser ut. Tre kvinnliga biskopar, kvinnlig ärkebiskop i Sverige, och dessutom så är en av dem öppet homosexuell. Och det här har skett fantastiskt snabbt. Ytterligare ett skäl till att världen kommer att vara bättre för era barnbarn.

3) Och det sista da, nånstans när jag var under tio kunde man lära sig, att de där kylskåpen som står där hemma, de är ju riktiga syndare. Vi oroades otroligt mycket över ozonskiktet. Tänk på ozonskiktet, hur ska det gå för ozonskiktet. Det var det som vi pratade om, när jag var barn. Idag är det ett av de miljömål, som det ser ut, som att vi faktiskt kommer att klara. Det finns all möjlighet till att visa hopp. Men, som Nelson Mandela sa: ”Allt är orealistiskt tills det är genomfört.” Vi måste bara bevisa, att vi kan genomföra det här. Så nu ska vi konkret tala om, vad behöver vi genomföra för att det som vi kanske tror är orealistiskt ska bli genomfört.

Det kommer att gå till så här. Jag kommer att kalla upp en fantastisk grupp politiker från sju partier, sju av åtta riksdagspartier. De kommer att få fyra minuter vardera. Jag kommer att bli lite närgången, om de drar över sin fyra minuter. Jag kommer att vara hård på det. Vi kommer att föra ett samtal sen. Ett samtal, inte en debatt, som varar i tre olika delar. Vi kommer att få olika typer av gästspel mellan de här delarna, som jag ska lotsa er igenom. Vi kommer tyvärr inte att ha tid för publikfrågor. Men det finns ju det här Twitter. Och då ska jag be att Jennifer kommer upp, från Push. Jennifer kommer att ha en sån där smarttelefon, och följa med på det som sägs under hashtaggen klimatval. Så #klimatval är den vi använder. Vill ni twittra, vill ni verkligen komma till tals och inte har twitter, då grabbar ni någon som ser lite ung och fräsj ut bredvid er, så är chansen större, att den personen har twitter. Vi kommer att kolla av temperaturen. Har det varit en bra dag på twitter hittills?

Jennifer

Det har varit ganska lugnt ännu på twitter. Men jag har en konkret fråga till dig redan, faktiskt.

STINA

Då tar vi med oss den.

Men jag ska börja med att välkomna upp representanten från Moderaterna. Det är Johan Hultberg. Han sitter i Miljö- och Jordbruksutskottet i Riksdan från Kronobergs län. Och googlar man, vilket man ju kan göra, så ser man, att Johan är övertygad om, att det går att förena tillväxt med minskade utsläpp. Får vi se, om du tänker tala om det nu.

Johan Hultberg, M

Jag upplever inte att intresset svalnat efter Köpenhamn.

Bra klimatpolitik vilar på 3 ben. 1) samarbete 2) forskning & teknikutveckling 3) skatt på utsläpp av CO₂.

Bristen på pris är grunden. Om vi haft pris globalt som speglar utsläppens negativa konsekvenser, ja då hade vi inte haft den väldigt bekymmersamma utveckling. Politikens viktigaste uppgift är att sätta ett pris. Det har vi gjort i Sverige. Därför har Sverige kommit väldigt långt. CO₂-skatt o utsläppshandel är viktiga att utveckla. Ska bli mer ambitiös. Fastställa högre ambitioner inom Eu för att på så sätt snabba på omställningen och trycket på teknikutvecklingen. Omfatta fler länder, fler sektorer. Flyget nu. Bra! Hittills helt fritt flyga. Inget tryck på branschen. Måste till globalt. Ser positiva tendenser: fler inför. Globalt klimatavtal med ambitiösa mål som alla är med på. Sverige kan hjälpa länder att inte bygga sig fast i fossilberoende. Går att förena en ek tillväxt med sjunkande utsläpp. Sverige visat att det är möjligt. Tillväxt är en förutsättning för att vi på allvar ska kunna ta oss an de stora klimat- och miljöutmaningarna. Bara genom resurser skapar vi resurser, som kan investeras i forskning, hållbar infrastruktur och alla andra utmaningar inom hållbarheten, t ex att vi har 1 miljard människor som lever i fattigdom.

Ella Bohlin, Kd

Klimatet, vår tids ödesfråga.

Vi tar inte frågan på allvar. Det finns anledning att vara bekymrad. Europas kolutsläpp ökar. I Tyskland lika högt som 1990, på grund av kärnkraftsavveckling. De faktiska

marknadsmekanismerna (för utsläppshandeln) har havererat. Det kostar bara 40:- för 1 ton CO2. Bilmässan i Detroit visar större, tyngre, törstigare bilar. Mest politiskt inkorrekta på länge. I Warsava tog industriländerna flera steg tillbaka. Polen blockerar ständigt europeisk samling. Australien och Japan hoppar av. Miljöorganisationerna tågade ut – jag har förståelse. Vi ska skriva avtal i Paris. Har dessa förhandlingar spelat ut sin roll? Kanske hellre lokala förhandlingar? Enskilda människor?

Vi måste ta lokala och regionala initiativ. Hagainitiativet ett bra exempel.

Vi politiker borde ju egentligen bara klubba igenom de absolut nödvändiga besluten.

Hur ska vi få politiker att ta frågan på allvar? Kd vill "förvalta, inte förbruka". Vi vet vad som måste göras för 2 grader.

Staffan Werme, Fp

Två huvudlinjer: 1) Det finns ingen väg tillbaka. Vi kan inte backa in i framtiden. Inte 1700-talet eller 1945 eller 1968. Måste söka nya vägar. Vilka system är det vi måste förändra? Hur hanterar vi dem lokalt? 2) Hur ska jag få mina grannar att bry sig? Vad prioriterar mina grannar? Inte klimat, biologisk mångfald. Traktor, båtar ... Man lever inte efter att miljön är viktig. De får inte komma efter. Vi måste förändra människors syn. Johan Rockströms artikel i DN idag bra. Företagsledare går före. Det är bra. Att ni går före är också bra. Vi måste få med alla och att få dem att förstå: individen, företaget, producenten, konsumenten och politikern. Det finns kunder för de stora bilarna i Detroit.

Roger Tiefensee, C

Tre ingångar: 1) Helhetsperspektiv = internationellt klimatavtal, omfattande alla utsläpp i alla länder. Vi måste ha tydliga spelregler. Utgångspunkt, en helhet för miljön: Socialt, ekonomiskt och energin. Sverige ska va förebild: Klarar miljömål samtidigt som vi har ekonomisk tillväxt. Det är då vi har en samhällsmodell, som andra vill kopiera.

2) Giftfri miljö också viktigt! Internationella avtal för alla länder för alla utsläpp.

3) Vi måste satsa på en hållbar livsmedelsförsörjning för en ökad befolkning.

Ökad produktion utan gifter och utsläpp. Se över transporterna i livsmedelskedjan. På sikt fossiloberoende på grund av peak oil. Politiska ramar som ger förutsättningar för olika affärsmodeller. Positiv utvecklingsagenda. Hållbara affärsmodeller leder till hållbar utveckling. Bättre resursanvändning. Mer nytta med mindre råvaruresurser.

Helena Leander, Mp

Pinsamt att politiken ligger efter företagen (apropos Rockströms artikel i DN) Det finns många som vill ställa om men som saknar politiskt ledarskap. Många gör så gått de kan i sina privata liv.

Vi behöver politiker som satsar på den forskning som behövs och som gör nödvändiga investeringar och upprustningar.

Politiker behöver hjälpa individen i sin strävan för ett hållbart samhälle. Ett klimatsmart samhälle är mer mänskligt. Det kan bli obekvämt i omställningen. Vi vill höja skatter på utsläpp t.ex. Högre miljöskatter bland annat på flyg samt enklare tågresande. Det får inte kosta en spottstyver att flyga. Man kan inte förvänta sig att folk ska ta tåget, om det är dyrare och krångligare.

Vi politiker låtsas att vi har samma mål utan att vi har det. Det behövs större tydlighet om åtgärder. Mp vill ha klimatlag typ Storbritannien med utsläppsbana. Det ger långsiktighet.

Sara Karlsson, S

Vad gör vi? Vi avpolitiserar marknaden. Kapitalismen styrs av en annan logik än den som behövs för att ställa om.

Vi ska inte överlämna till individen att ta det ansvaret. Politisk styrning till gemensamma mål genom gemensamma lösningar.

Det behövs en annan typ av samhällsplanering.

Trafikpolitiken t.ex är helt frikopplad från klimatmål. Otroligt att en statlig myndighet kan lägga fram ohållbara förslag.

För mig är Hållbarhet lika med jämlikhet. Nationellt och globalt. Rika länder spelar bort sitt ansvar.

Omställning kräver politik. Senaste decenniernas avpolitiserings av politiken överlåter till marknaden. Kapitalismen har annan dynamik. Marknaden kommer inte att kunna lösa dessa problem. Individer kan inte genomföra systemförändringar. Styrning, samhällsplanering krävs. Vi måste ha mål, tydliga och absoluta, för klimatutsläpp, som styr hela samhällsplaneringen. Inte bara diffusa visioner om att vi ska vara klimatneutrala. S vill (liksom mp) ha ett klimatpolitiskt ramverk, typ Storbritannien. Senaste dåliga svenska exempel är trafikpolitiken i nyss framlagd plan, som är helt frånkopplad de svenska klimatmålen. En myndighet kan idag lägga fram sådant. Hållbarhet kräver också jämlikhet, inom Sverige och globalt. Annars faller de globala förhandlingarna.

Jens Holm, V

Vad vill vi ha för samhälle? Konkurrens eller samarbete? Vi vill ha Solidaritet!
Avreglering = inte bättre. Exempelvis avregleringen av järnvägen gav ett sämre samhälle. Det blev inte bättre klimatpolitik efter skattesänkningarna.
Ska vi överlåta åt Marknaden eller ska vi ta ett politiskt ansvar?
140 miljarder kronor i sänkta skatter som skulle kunna gå till välfärden och miljövården.
Vi vill, som mp och s, införa en Klimatlag med en Klimatbudget.
Alla underordnade politiska områden måste anpassa sig till klimatlagen.
Sverige är ett av de länder som historiskt sett släppt ut mest och har därmed historiskt sett ett stort politiskt klimatansvar.
Klimatlag krävs, som styr mot till exempel minskad köttkonsumtion, dyrare flygresor, skatt på långtradare, mer gods på järnväg, mindre på väg, höjd CO2-skatt, lokala investeringsprogram.
Det finns en rad konkreta reformer som vi skulle kunna klubba igenom men som vi inte ser röken av.
Vi måste bli trovärdiga och hålla det vi lovar. Det är inte trovärdigt att ena dagen arbeta för minskade totala utsläpp inom EU's utsläppshandelssystem, för att nästa dag sälja överskotten av utsläppsrätter.
"If not we, than who? If not now, than when? If not here, than where?"

TEMA 1: VÅRA EGENTLIGA UTSLÄPP

Vår fråga:

Vilken utsläppsmängd förorsakar det svenska samhället?

Bakgrund:

Idag ökar CO2-utsläppen i världen trots alla förhandlingar. Regeringen framhåller ofta Sverige som föredöme vad gäller utsläppsminskning. Räkna in importerade konsumtionsvaror m m. Då blir Sveriges verkliga utsläpp 11 och inte bara 6 ton/capita. Svenska utsläpp har alltså ökat under lång tid.

Följdfrågor:

Hur många ton CO2 kan världen släppa ut totalt om sannolikheten att inte överskrida 1,5 grader ska vara minst 99 %?

Vad är målet för Sveriges utsläpp? Är en metod att införa stigande koldioxidskatt med full utbetalning? I Sverige, i Europa, globalt?

STINA

Sverige är och ska vara ett föregångsland, säger alla partier. Vi har blivit bättre sedan 1990, men inte om man tar med konsumtionen. Är våra utsläppsmål för svaga?

Jens

Vi vill ha nya utsläppsmål till 2020. Inte 40 % som idag. Våra mål är de mest långtgående jmf med alla andra partier. Dessutom vill vi ta ansvar för de importerade utsläppen via utländsk produktion.
Konkret har vi föreslagit att ha en Klimatbudget . Inom den har vi mål för alla områden.

Helena

Det blir lätt en förvirrad diskussion när man pratar om utsläppsmålen. När regeringen säger att de ska minska med 40% till 2020 så har de räknat bort 1/3 av vad som sker inom EU och 1/3 av vad som görs i utlandet och då är det ju bara 1/3 kvar att minska inom. Hade det varit mål på riktigt så hade 40% varit ok. Siffertrixande. Så måste man ju ha långsiktiga också till 2050. Nu behöver man i princip bara rulla in i 2020 med de redskap vi har idag.

Man missar om man inte tittar på våra konsumtionsmönster. Det ska kanske till åtgärder för det. Vi kan inte påverka Kina, men vårt eget konsumtionsmönster.

Roger

I alliansen har vi lagt in en kontrollstation 2015. Och vi verkar uppnå de mål som vi lagt. Förnyelsebar energi har vi uppnått. Man kan diskutera om vi ska skärpa målen. Det som är viktigast är att vårt långsiktiga mål, att vara utsläppsneutrala 2050, kommer att uppnås. Vi måste ha kontrollstationer vart 5:e år och vad gäller konsumtion har vi generationsmål. (?) Vi ska inte exportera miljöpåverkan. Vi måste ha koll på vad konsumtionen betyder i fotavtryck globalt. Vi ska inte uppnå våra nationella mål genom export av utsläpp. Samtidigt har vi klimatförhandlingssystem som bygger på varje lands utsläpp. Våra mål ska bidra till att vi når globala mål samtidigt som vi har koll på vad vi orsakar i andra länder.

Fotavtrycken ska följa internationella avtal.

Ella

Ju mer kunskap vi får, desto mer kanske vi styrande politiker måste skärpa målen för att komma tillrätta med miljöproblemen. Instämmer med skärpning 2015. Vi är på god väg att uppnå de mål vi satt inom EU. Vi har många bindande mål. Internationella, inom EU och nationella. Rent ljug att vi inte har några mål, som oppositionen säger.

Vad gäller konsumtionen i utsläppen så finns det inget land som har en modell för att räkna med den. Det vore bra om opinionen kan presentera en sådan.

Vi är bäst på att klara hållbar tillväxt.

Viktigt följa upp målluppfyllelsen, Sverige är ett föregångsland. Svårt räkna in konsumtionen, modeller saknas. Inget land räknar så. Svårt. Kan oppositionen presentera modell, så är vi intresserade.

Sara

Två saker vi strider om.

Långsiktigt: Det finns inga fastställda mål för 2050. Vi behöver absoluta mål. Nu är det bara visioner. Har inte kunna redovisas.

Kortsiktigt: 1/3 av målen är utsläppskrediter för utsläpp i andra länder. Vi ska inte räkna av insatser utomlands, även om insatser är bra. Konsumtionen måste räknas in. Svårt att räkna på produktionen som sker i Kina men den som sker i Sverige kan vi kolla. Vi kan inte ersätta det officiella måttet. Vi har förbundit oss att räkna på det som sker inom det egna landet. Vi kan inte påverka genom svensk politik hur mycket man släpper ut i produktion i Kina t.ex. Det är inte ointressant. Vi måste följa upp vad konsumtionen orsakar. Vi har Naturskyddsverket och Kemikalieinspektionen som fått det uppdraget. Vi behöver följa upp deras resultat som politiskt underlag.

STINA

Har vi konsensus om att vi inte har minskat utsläpp om vi räknar in konsumtionen?
Ingen opponerar sig?

Johan

Det går inte att svara på det rakt av eftersom siffrorna är ruskigt osäkra. Olika rapporter säger olika saker. Det stämmer nog att utsläppen hade varit större om vi räknar in konsumtionen. Men hur mycket....

Kina har ingen redovisning av sina utsläpp. Men visst är det viktigt. Vår roll som konsument och som land.

Vad gör den svenska produktionen för klimatnytta. Vi har en så bra industri så vi halverar utsläppen. Vår industri är så oerhört energieffektiv. Hänvisar till artikel från sommaren skriven av Astrid Kander Bok och Magnus Jiborn(?). De menar att om man förenar konsumtionen och den egna produktionen så gör vi samhällsnytta. Då halverar man de svenska utsläppen. Den svenska basindustrin förädlar energin och skickar på export i form av järnmalm eller vad det nu kan vara. Om vi skulle flytta den produktionen till Kina så skulle det vara väldigt allvarligt eftersom det skulle bli en smutsigare produktion då. Därför får vi inte lagstifta bort vår produktion till utlandet. Då flyttar utsläppen. När vi inträdde höjde vi målen radikalt. Självklart ska de vara så höga så vi inte bara joggar dem i mål. 2015 är kontrollstation. Nu är det viktigt att lyckas inom EU. Beklämmande att vi inom EU-familjen ska tampas med länder som bara har den egna tillväxten som bygger på fossilt bränsle för ögonen, Polen t.ex.

Vi måste komma överens och vår uppgift måste vara att visa att det går att förena tillväxt med miljömål annars får vi aldrig med Polen, Kina, Sydafrika och liknande länder. Sverige har mål som vi klarar. Polen helt ointresserat, ser bara behov av tillväxt.

Jens

Johan säger att vi har höga mål. Det tycker jag inte då 1/3 av målen uppnås i EU, 1/3 uppnås genom att vi köper billiga utsläppskrediter från andra länder och resten inom Sverige. Det är därför som klimatomställningen hela tiden skjuts på framtiden. Vi måste ha klimatmål där vi fokuserar på att ställa om här i Sverige. Sedan kan man komplettera med internationella mål. Klimatbistånd som är utöver det vi gör här.

Staffan

Jag är allergisk mot mål och siffror. Det är så enkelt att sätta upp en massa mål och så händer ingenting. Kyoto: Många mål, få uppfyllda. Jag som är lokalpolitiker vet att det går att jobba utan mål. Vi har satt massor av mål inom skola, äldreomsorg och andra. Sen har vi inte följt upp dem. Så har det blivit som det blivit också.

Det är bättre att följa upp det som görs än att sätta upp en massa mål. Vi ska sänka med 20, 40 eller 60% det ger ingenting om det inte finns konkreta åtgärder bakom. Då är det enklare kolla upp även om det kanske är tristare. Hur fungerar Boverkets regler för energieffektivitet och hur fungerar miljöbilspremier? Det vardagliga trista.

Konsumtionen. Hur ska vi mäta utsläppen för den? Finns det något system för att internalisera kostnaderna för den? Nej. Vi är ett av de mest exportberoende länderna. I världen. I vilket land ska de CO₂-utsläpp som vår produktion mätas? I Sverige, Tyskland eller USA. Vi har inget system för det. Vi måste landa mer i det grå vardagsarbetet där de små stegen leder fram till det vi i framtiden blir ett långsiktigt hållbart samhälle.

STINA

Har vi tid med det Staffan?

Staffan

Ja vi måste ha det för det finns ingen annan väg. Målen i Kyoto? Hur många sattes inte? Hur många har uppnåtts? Finns inte det trista vardagsarbetet bakom så kommer inget mål att uppnås.

STINA

Sverige ska alltså vara ett föregångsland. Tyskland har tagit en stor kostnad så att vi har fått billig solenergi. Det är ett bra exempel på ett land som satt ner foten och bestämt att det här ska vi vara bra på. Solenergin

Vilket/vilka område har vi förutsättningar för att ha en spetskompetens på och ta en investeringskostnad för så att resten av världen kan ta efter?

Roger

Vi har väldigt mycket skog. Skogen har en viktig roll att ersätta fossilt bränsle. Hur kan vi bruka utan att förbruka? Att vi behåller god kvalitet och biologisk mångfald.

Grön kemi. Vi använder inte bara fossila bränslen vad gäller drivmedel utan också olja för att göra kemikalier. I Stenungssund finns ett kluster som jobbar för att vi ska bli fossiloberoende till 2030. Där kan vi skapa en spets

Helena

Många spännande fält.

Vi kanske inte ska titta på industrier utan på politiska styrmedel. Vi var först i världen med att införa CO2-skatt. Det är ett sätt att ta ledarskap. Bra politik istället för att hitta en favoritindustri. Att visa hur man kan använda olika politiska verktyg som styrmedel och så leder den ut inom olika områden i samhället.

Bred politik!

Staffan

3 saker. 1) Jordbruket. Att förhindra läckage av kol och kväve. Påverka även inom EU. 2) Sveriges bostadsstandard. Klimatsmart. Exportvara. 3) Valfärden. Våra servicetjänster. Servicen kan bli en exportfaktor som kan bli klimatledande om vi arbetar med export av servicetjänster så kommer vi att nå ut långt utanför våra gränser och påverka andra samhällen i klimatvänlig riktning.

Sara

Håller med Helena Mp. Vi kan inspirera genom att gå fram med vår offensiva politik. Ska vi peka ut ett område så är det att vi har mycket skog och kust. Vi skulle kunna vara ledande i havsbaserad energiproduktion. havsbaserad vindkraft, vågkraft.

Jens

Samhällsplanering. Hur vi bygger ett samhälle med nollutsläpp. Historiskt duktiga på att bygga ut system: trafik, bostad osv. På sikt inga utsläpp alls. Vill se Göran Perssons "Det Gröna Folkhemmet" i praktiken.

Ella

Vill muntra upp efter en dyster inledning med att säga att Sverige är ett fantastiskt land och föregångare inom miljö och klimat. Citerar Anne Lööf med att sätta på sig ledartröjan inte är att sätta på sig tagelskjortan. Det går att förena tillväxt med hållbarhet. vilket är centralt. Jag tror på vindkraften vattenkraft, kärnkraft och det förnyelsebara. Maud Olofsson talade mycket om tre ben: Kärnkraft, vattenkraft och förnyelsebart. Vindkraften ökar. Visserligen subventioner, med den kommer att bli självförsörjande. År 2020 blir det 20 terrawattimmar/år. Hög del av vad vi förbrukar.

Johan

Håller med Mp och S: vill inte välja ut vinnande sektioner. Vill skapa bra grogrund för forskning och teknikutveckling och omställning av samhället. Där har idag Sverige en ledande roll. Vi vill visa att det går att ställa om utan att drastiskt behöva försämra vår levnadsstil. Det måste givetvis förändras en del. Dock är poängen med att gå före att få andra att följa efter. En sektor med potential är skogsindustrin. Vi använder allt mindre papper. Men träfibrerna kan användas till mycket annat: bord, hus, tyg, gröna kemikalier, hållbart byggande. Växjö som ex. med höghus i trä. Kolbevarande och energismart. Träbyggnadsstrategi: Bara trähus i ett område.

STINA

Sverige är inte föregångsland vad gäller finansbranschen. Hur styr man finansbranschen mot en hållbar inriktning. Twitter om AP-fonderna. Om Vattenfall. Styrning. I Norska stortinget finns majoritet för att oljefonden ska sälja alla kolbolag. Finansbolagen bygger sitt värde på att man ska utvinna alla fossila källor. Men om 2°-målet ska nås ska 2/3 de fossila reserverna ligga kvar i backen. Vad är era tankar vad gäller Ap-fonder och statliga bolag?
Risk för fossilbubbla

Helena

Enkelt. Inte investera pensionspengar i det som förstör den tid då vi ska vara pensionärer det vill säga i fossilt. Bubbla. Inte sunt. Investera i hållbara alternativ. Vattenfall ska få i uppdrag att ta fram en plan för att bli 100 % fossilfritt. Statliga bolag ska styras hållbart och inte ha kol i Tyskland.

Roger

Vi vill klimatsäkra pensionskapitalet. Vi vill nå internationella avtal som gör fossila reserver (som finansvärlden i dag bygger sitt värde på) värdelösa. En ren säkerhetsåtgärd för våra pensionspengar. Göra som i England där man kräver alla börsnoterade företag på en klimatredovisning. Det borde man göra precis som man gör med ekonomiska redovisningar.

Jens

Fossila investeringar i AP-fonderna ska bort. Vi vill ha instruktioner för hur de ska investeras i förnybar energi och grön omställning. Samtidigt som våra framtida pensioner ska garanteras. Det finns så mycket annat att placera i.

Vattenfall ska få ägardirektiv av staten som de ska följa. Därmed vara fossilfria.

Vattenfall ska få ägardirektiv om att vara ledande i Europa inom klimatområdet.

Ella

Stöder C's klimatsäkring av pensionspengarna. När vi pratar om marknaden och Pensionsplacering så blir det väldigt anonymt. Bakom allt finns det människor av kött och blod. Vi måste känna en tilltro till att människor kan förändra. Det är ju människor som startar nya miljöorganisationer, som aktivt jobbar på politikerna och som lobbar för en bättre miljö så vi får de bättre besluten. Vi får inte se investeringarna och marknaden som en ond massa. Jag tror att man kan förändra. Tror vi inte det är vi illa ute. Vi politiker är påverkbara. Är det många som trycker på så blir det jobbigt för politikern att inte ställa om.

Politiker känsligare än ni tror för opinionstryck.

Sara

De politiska instrument vi har ska användas, fast kanske på ett annat sätt än idag. Särskilt då pensionskapital och statliga bolag. Ägardirektiv som till Vattenfall lättare än AP-fonderna. Vi behöver reglering av finansmarknaden inom EU och Globalt. Och fasa ut alla miljöskadliga subventioner som också styr investeringar.

Johan

Vi måste skapa ett bättre investeringsklimat för grön investering. Utsläppshandel. Stötta ny omogen teknik med subventioner och riskkapital. Ny grön investeringsfond har skapats i jan 2014. Och som vi är så eniga om i panelen, höja avgifter för utsläpp. Det ska vara mycket olönsamt att investera i smutsig teknik.

Staffan

Jämför med bromsen i pensionssystemet. Folk kommer inte att acceptera, om avkastningen för pension blir mindre genom bara gröna investeringar. Rockström menar, att det kan löna sig med gröna investeringar.

Allt tydligare diagnos bland företag som gör business as usual allt mindre attraktivt.

1. Växande insikt om att för stort beroende av ändliga resurser som fossilt bränsle skapar för stor osäkerhet.

2. Växande belägg för att det går att tjäna pengar på hållbara affärsidéer. Marknaden är inte bara ond som en del partier tycker. När vi ser att den hållbara verkligheten är det som man tjänar pengar på så kommer placeringarna att strömma dit. Vad ska Vattenfall göra här då? Varför ska staten vara med och driva ett energibolag som alla andra? Vi menar att staten kan sälja sin minoritetspost och använda pengarna på ett visare sätt i statens budget.

STINA

Det rasar in Twitter.

De flesta av oss hoppas att vi klarar 2 grader . Världsbanken nämner 4 kanske till och med 6. De flesta finansaktörer går längre än det statliga utifrån hållbarhetsperspektiv.

I försäkringsbranschen pratar vi om att vi måste anpassa oss snarare än att vi måste agera för att förhindra ett försämrat klimat. Det är försent. Ett förändrat klimat medför stora risker.

❖ **Elias scenario**

TEMA 2: KRISKOMMISSION OCH BEREDSKAP

Vår fråga:

Hur förhindrar vi en omfattande kris?

Bakgrund:

Fossila bränslen orsakar hotfulla klimatförändringar. Samtidigt blir det fossila bränslet allt dyrare. Sveriges resursutnyttjande måste minska från motsvarande över 3 till mindre än 1 jordklot. Av nio planetära gränsvärden överskrids idag tre.

Följdfrågor:

Vilka svårigheter skapar peak oil för våra samhällens möjlighet att fungera och ge välfärd? För transporter, matproduktion och annat? Hur beroende är ekonomi och social hållbarhet av energi? Borde vi inte tillsätta en parlamentarisk omställningskommission kring snabb minimering av oljeberoende?
Går "1 klot" att kombinera med den nuvarande globala inriktningen på tillväxt?
Eller måste tillväxten bytas mot nerväxt till ett samhälle där resursuttaget svarar mot de tillgångar som jorden kan erbjuda idag och för kommande generationer?
Vilka är tillväxtens gränser? Borde vi återgå till att det är Riksbanken som skapar pengar istället för att de privata bankerna har "tryckfriheten"?

STINA

Dramatiskt, kanske lite orealistiskt. Rockström har räknat ut att risken för att vi ska uppnå 6° är 1,8%. Det är ju en risk som man tar på allvar om man ska sätta sig i ett flygplan om det gäller risken att störta. Högt.

Är Sverige redo för 4 eller 6°? Är vi redo för att hantera värmeökningen, djupa krisen vi skulle hamna i? Vad är det snabbaste vi måste göra för att säkerställa så vi inte hamnar i en väldigt djup kris?

Johan

Gigantisk fråga. Vill se mardrömmen som ett hoppfullt budskap. Om vi får fler att förstå att det inte bara är en gigantisk miljöutmaning utan också en gigantisk ekonomisk utmaning så skulle vi kunna få till en mycket större förändring. De positiva förändringar vi ser i Kina och USA är drivna ur andra motiv. USA säkerhetspolitiskt. Vill bli självförsörjande på energi. Satsar på etanol. Och Kina har stora luftföroreningsproblem i storstäderna. Trycket från människorna gör det svårt att hantera politiskt. Det leder till beslut som är bra för klimatet. Så det dystra perspektivet kan vara en viktig förändringskraft. När energipriset går upp kommer det att leda till teknikutveckling. Det går bara för långsamt. Sedan vi införde skatt på utsläpp och inom EU satte press på fordonsstillverkarna har det lett till en enorm teknikutveckling. Det skulle inte behövas många ören på ökad CO2 skatt globalt för att nå stor förändring.

Staffan

Min stora oro är att vi alla här skulle drabbas av den resistent MRS-bakterien. Det är en av de största globala utmaningarna som mänskligheten står inför. I vissa fall mer akut än

klimatfrågan, för vi skulle inte kunna bota en enda. Skulle vi trumma in den hotbilden i folk så skulle de inte våga gå till jobbet m.m. Folk skulle vara så rädda. Men det skulle inte leda framåt. Vi måste vara medvetna om den här risken och klimathotet som leder till att naturen rasar. Vi måste ledas av "I have a dream" inte av att "I have a nightmare". Då skulle jag inte få någon av mina grannar att tycka det är roligt att arbeta för klimatet. Vi måste försöka uppnå något positivt.

Jens

Tidigare var det kontroversiellt att prata om Klimatanpassning. Signal att vi accepterar förändringarna. Nu har det gått så långt så vi måste börja prata om anpassning samtidigt som vi måste arbeta för att minska utsläppen. Klimatanpassning handlar om hur vi bygger våra städer, att vi inte bygger nya vägar, utan järnvägar och den framtida livsmedelsproduktionen. Det är helt ohållbart att vi importerar mer än hälften av vår mat när vi tidigare var självförsörjande. Risken för sjukdomar pandemier som kan sprida sig. Är ryssen det största hotet? Nej. Jag tycker att vi måste ta rätt mycket pengar från försvarsbudgeten för att satsa på klimatanpassning.

Sara

Boktips Det som inte växer idag. En framtidsvision. Man måste grotta ner sig ibland men komma tillbaks konstruktivt. Idag är det många som tänker anpassning, i synnerhet de som redan drabbats av förändringarna. I utvecklingsländer lider man redan idag. Det här kommer att yttra sig i ekonomiska kriser. Vad händer med pensionssystemet och välfärden. Vi har ingen beredskap för det. Vad händer om vi får nolltillväxt eller nerväxt? Vi behöver bygga robusta samhällssystem för att skydda oss, fysiskt med vallar och från ekonomiska kriser. Vi är inte där mentalt. Vi behöver ett paradigmskifte både för att lösa problem och för att möta förändringar. Det kan inte vara så att tillväxt är målet. (Jubel.) Vi måste se att det finns andra värden jämlikhet och hållbarhet och bygga samhällsplanering utifrån det och bygga mer robusta system. Bra att bli omruskad. Klimatanpassning krävs i utvecklingsländerna. Klimatkriser medför ekonomikriser. Samhällsbyggnad krävs.

Helena

Instämmer i både Jens och Sara. Lite block. Vilka är de hot vi står inför? Det är inte ryssen. Ta Jas-pengar och lägg där det gör större nytta. Elias visar på de problem vi har. Skyddsvallar runt Mälaren och Vättern t.ex. Bygg om till ett hållbart samhälle. Jag får ofta frågan: Hur ska det gå för landsbygden om vi höjer bensinpriset? Ja men jag frågar: Vad skulle hända om vi inte gör det? Om vi är kvar i dagens oljeberoende. Hur kul blir det då att bo på landsbygden. Om vi inte får fram smartare bränslen och det inte finns någon kollektivtrafik.

Roger

Landsbygden kan ju leverera förnyelsebar energi både genom skogs- och jordbruk. De som behövs för omställningen. Elias pekar på känsligheten i systemet. Vi är känsliga. Vi behöver ett resilient ekosystem men också ett resilient samhälle. Jag sitter med i Riksbanksfullmäktige där man diskuterar ekonomi och ekonomi. Där tar man överhuvudtaget inte in vad som skulle hända om oljepriserna gick upp. Det ingår inte i den normala samhällsdiskussionen. Ingen är redo för 4 eller 6°. Det är inte det samhälle vi känner. Vi måste fortsätta med utsläppsminskningar och anpassning. Vi måste backa bandet. Skogen och jordbruksmarken skulle kunna bli en nettohållare av koldioxid.

Ella

Elias scenario visar på det hemska i att vara maktlös att bara stå bredvid och se vart det bär iväg. Vi måste lyfta oss upp ur maktlösheten och jag vill förmedla att den enskilda människan och organisationer kan åstadkomma mycket. Vi har kommit en bit på väg. Regeringen har förbjudit farliga ämnen i plastleksaker. Varför? Jo småbarnsföräldrar har krävt det. Vi föräldrar måste känna oss trygga. Det var inte länge sedan vi värmdes upp våra hus med olja. Svavelutsläppen har minskat. Det finns ljusglimtar. Allt är inte

nattsvart. Vi är inte maktlösa. Tillsammans ska vi kunna förändra till ett hållbart samhälle.

STINA

Medelåldern här tror man är hög men vi har den yngre generationen representerad på ett alldeles unikt sätt.

❖ **Grand Panthers strömning**

TEMA 3: 80 % AV UNGA HAR KLIMATÅNGEST

Vår fråga:

Vad skulle du säga till ett oroligt barn?

STINA

Tack Grand Panthers! Ta med de här barnen när ni möter era politikerkollegor. Ta den kommande generationen på allvar. Avsluta med att förklara för de här barnen på bilderna varför de inte ska känna den ångest för framtiden som så många känner idag. 80% av unga under 18 år känner ångest inför framtiden. Mer än vad de känner inför arbetslösheten. Vi bör höja klimatfrågan till samma nivå som arbetslöshetspolitiken. Nu får ni klara er på 20 sek. Det är ungefär vad man har, när man talar med barn.

Johan

Det är en befogad oro men det är inte hopplöst. Vi skapar framtiden genom att göra rätt val. Det går att ställa om. Göra skillnad i sin vardag. Mat. Ppm.

Ella

Det är inte nattsvart. Hoppas på en ny generation politiker. Sådana som tar klimatfrågan på allvar.

Staffan

Ska ta barnen med mig till vitsippsbacken och lägga mig på rygg och njuta. Det här är verkligheten. Den ska vi tillsammans rädda. Det kan vi om vi bara vill.

Roger

Vi måste ta barns oro på allvar och vi föräldrar ska vara goda förebilder. Mina barn frågar om blåbären är kravmärkta, så något frö har nått dem

Helena

Det är sunt att ha klimatångest så som klimatpolitiken förs idag. Om man inte har det bör man vara orolig. Det kan man inte säga till ett barn. Man kan säga att det är människor som orsakat problemen då kan de säkert lösa dem också. Eller så kan barnen lobba sina föräldrar att gå och rösta på ett miljöanpassat parti i väntan på att de själva får rösta.

Sara

Människor kan lösa de problem de skapat. Håller med Helena. Tror inte på ångest som drivkraft. Bli arg i stället. Sörj inte, organisera er!

Jens

2009 rapporterades dagligen om klimatet. Nästan alla kom till Köpenhamn. Varför? Jo vi hade lyckats bygga upp en stark opinion. Den sveks av politikerna. Med det visar att vi kan mobilisera en opinion. Det ser vi här idag på detta möte. Det inger hopp..

AVSLUTNING

Elisabeth

Jag hoppas att den här stunden har gett er nån ny tanke, att det har hänt nånting nytt här och att ni i synnerhet går tillbaks till era partier. För vi, de här nitton miljöorganisationerna och nätverken, vi vill ju verkligen kunna stödja er. Men det är ju inte villkorslöst. Ni måste ju verkligen jobba för det.